

**ŽENA NENÍ PŘÍŠERA,
ALE NEJMILEJŠÍ
STVOŘENÍ
BOŽÍ**

**DISKURSY MANŽELSTVÍ
V ČESKÉ LITERATUŘE
RANÉHO NOVOVĚKU**

Jana Ratajová - Lucie Storchová

SCRIPTORIVM

Praha 2009

O SVORNOSTI MANŽELSKÉ

/<Aia>

**Knížka všechněm věrným
a křesťanským manželům
obojího pohlaví velmi
užitečná a potřebná,**

nyní vnově z n[ě]mecké řeči
do české přeložená

od

Magistra Jana Rosacia Sušického

léta Páně MDLXXXIII.

Příčina pátá
Adam nebyl sveden, ale žena, svedena jsouci,
v vinu přestoupení upadla
1. K Tim. 2.

Příčina tato (jakž sem pověděl) jest mezi jinými nejpodstatnější k důvodu toho, že žena muži svému ve všem náležitú poslušností povinna jest. Nebo ačkoli i předešlé příčiny | již

dostatečně to provedly, že ho ona vyššího a vzáctnějšího nad sebe míti a poznávati má (jakož by nepochybně i Eva byla také sama svého Adama míle a ráda poslouchala, by pak toho pádu nebylo), však proto, poněvadž Bůh při počátku muži i ženě společně plnou moc a panování dal nad zemí i nade všemi životčichy, neučiniv v tom žádného rozdílu, 1. Mojž. 1., mohl by z toho tak zavřítí, že by žena byla v jednostajné vážnosti, slávě a vladařství s mužem srovnána a zůstavena. A nezle by snad to řekl. Nebo i k tomu přistupuje, | poněvadž Bůh Evu ne z kolene, ne z hnátu, ne z lejtky aneb z paty, ale z boku Adamového vyvedl, že tím znamenal a ukázal společné obou jich tovaryšstvo a jako jednostejnou téměř moc v správě a v vladařství nad zemí jim daném.

Ale (nástojte) když na rozsouzení pádu přichází, k němuž se ona od hada ďábla nakloniti dala a potom, jako by se v téhož ďáblíka obrátila, i muže svedla, tu teprv se na ni tato vejpověd jako pohroma mocí valí, že muži svému poddána býti a za pána ho míti musí. Nebo pak | píše Mojžíš: „K ženě řekl Bůh: ‚Rozmnožím tě velice bolesti tvé, bolesti porodů tvých, nebo s bolestí budeš roditi děti své. Nybrž nadto výše vůle a chtíč tvůj poddán bude muži tvému, on ať jest pánem tvým“ etc.

Této výpovědi neudělal žádný anjel ani které jiné stvoření, že by snad někdo na ní přestati nechtěl, ale sám Bůh svrchovaný, od něhož nelze kam apelovati. A tak Evu na hlavu poráží, ji snižuje a ze vši její prvotní slávy a důstojství zszazuje a poddává ji správě a vladařství Adama, muže jejího, kterémuž prvé téměř ve všem rovná byla, takže již, ačkoli sama v sobě vůli svú a hnutí myslí má, však túž svú vůli všecku pod vůli muže poddávati a jako jatou míti musí. A aby snad někdo neřekl, poněvadž i muž také sám zhřešil, že vůle jeho též poddána býti má vůli ženy, za tou příčinou zřetedlně Bůh to vyslovil a vyložil, zač by žena muže svého míti měla, totižto ne za nižšího a ničemnějšího sebe aneb za nějakého poddaného, ale za pána, nebo praví: „On ať jest pánem tvým“ etc.

Tak tedy Bůh mezi tělmito dvěma lidmi učinil nemalý rozdíl, kdež složiv ženu z důstojství a vladařství prvotního, poddal ji se vši její volí správě a moci muže jejího, aby ho za

pána majíc ním se spravovala, poslouchala ho a před ním se kořila. A nepozůstavil jí žádné výminky, kterouž by se z takové povinné poslušnosti vytáhnouti a vyvesti mohla. Protož jí proti tomu nic spomoci nemůže, by pak ona byla pěknější, spanilejší, silnější, rozumnější, vtipnější, učenější, bohatší a urozenější nad muže svého, ba by i sama ho živiti, vésti a | spravovati mohla. Musíť ortel jednou od Boha Stvořitele vyřčený neměnitelný zůstatí, aby muž pánem byl, a ne žena. Avšak neučinil toho Bůh, jako by prvnějšího svého nařízení litoval, když muže i ženu společně v správě a vladařství nade všemi věcmi zemskými srovnal, ale poněvadž z těchto dvou prvních lidí žena najprvé slávu a panování Stvořitele svého zlehčila a potupila, a pokudž na ní bylo, Boha ze cti a důstojenství jeho loupila, chtějíc mu rovná býti, slušně také zase Pán učinil, že jí najprvé z | jejího panství a slávy svrhl a za pokutu muži podmanil, aby pod jeho správu a vladařství sloula.

Ponevadž tedy ta konečná a neměnitelná vůle a nařízení Boží v tom jest, aby žena za pokutu hřícha prvotního trpěla těžké bolesti (jakož pak žádná ve všem světě z toho se vyplesti a vyniknouti nemůže, buď ona královna aneb císařová a nevím jakého důstojenství, aby neměla s bolestí roditi dětí svých), takéť se nemá žádná, jakéhož pak koli řádu a stavu jest, z | druhé pokuty Boží vyťahovati, totiž aby muže svého za pána a vrchního nad sebe měla a vůli svou v vůli jeho poddávala, trpělivě snášejíc kříž a jho na sebe od Boha vzložené, jehožto nařízením pohrdati a je jako za žert míti velmi jest věc nebezpečná a hrozná. Nebť ono jest ten ostrý a špičatý osten, o němž i Pán Ježíš z nebe k Šavlovi dí: „Těžkoť jest tobě proti ostnu se zpěčovati“ etc. A toť se může jedné každé nezbedné a nepoddané ženě též říci, aby tudy krotší byla a zpuřnosti své na stranu odložila. Neboť jistě tou svou ne|poslušností a tvrdošijností ne zprosta toliko proti manželu svému se staví a zpouří, na němž snad nic takového nespátřuje, proč by mu poddána býti měla, ale čelí a rohy běže proti samému svrchovanému Bohu, jehož ta konečná vůle a přísný rozkaz jest, aby žena pod mužem sloula a vůli jeho poddána byla.

Protož ty, křesťanská manželko, měj se tuto dobře na paměti a nepokládaj sobě toho za žádné rekovství, jestliže jako nějaký tvrdoustný koníček uzdou muže svého se spravovati nedáš, a zpourou svou ho přemáhajíc, nad | ním vládnouti a panovati chceš a rafíku držíš, kteráž v rukou jeho nad tebou spatřína a vyzdvížena býti měla. Nemáš se jistě z čeho radovati ani chlubiti, nebo skrze to popouzíš k hněvu Boha a nepřitelem ho sobě činíš, kterýžto svým časem také nad tebou pozdvíhne ruky a rafíky své a proti tobě čeliti bude, takže ty naposledy s tou svou tvrdošijnou hlavou čelem místa dojdeš a o jeho tvrdé a hněvivé čelo se ustrčíš, až se na kusy rozrazíš a zpátkem do zadních hamrův, kdež čertí šídla kalí, vrávorati budeš.

Poněvadž tedy všickni lidé mají takovou časnou pokutu za milostivé polehčení a odpuštění oné věčné pokuty sobě pokládati a takový frejmark aneb směnu s velikou vděčností míle a rádi přijímati, zvlášt když jest Bůh v tom ani sebe samého pro nás neušanoval, ale svého vlastního Syna, to své najvyšší a nejdražší zboží, na smrt vydal, tehdy ty, křesťan|ská ženo, máš tu takovou poslušnost, kteráž tobě za pokutu onu věčnú načas toliko uložená jest, jakkoli by pak ta zdála se tobě těžká a nesnesitelná, ovšem sobě zalíbíti a žádným způsobem jí se neprotiviti, nýbrž ji jakožto od svého milého Otce v nebesích, kterýž s tebou věrně míní, s velikou vděčností přijíti a tím jistá býti, že dokudž takovou otcovskou kázen trpělivě snášíš, Bůh také Otcem tvým jest a zůstává. A protož mu z toho děkovati máš, že jest takovou milostivú směnu s tebou učinil a v ní stálý a neměnitelný zůstává. A tak tvá poslušnost muži povinná nebudeť se zdáti těžká a nesnesitelná. Nebo co by jen člověk nevzal a netrpěl, aby jen věčného zatracení ujítí mohl.

Kteréž pak ženy zpurností a netrpělivostí svú z těch šraňkův náležitě poslušnosti vyskakují a milostivé metle Boží se vyhejbají, na ty Bůh spravedlivý pouští pokutu věčnú, kteráž na Adama a na Evu pro přestoupení jich hodně přijíti měla. Nebo poněvadž směny té milostivé přijíti se jim nelíbí, tehdyž Bůh také odnímá od nich svú milost, že ani víry v Krista Ježíše, kteroužto jedinou spasení docházejí volení Boží, míti a nabyti nemohou. Jakož pak to i na oko téměř se spatřuje, že ty ženy, kteréž se z poslušnosti manželův svých zpurně vytrhují a proti nim tvrdě čelí, obyčejně také bezbožné jsou a k věčnému zahynutí cestu sobě dláží. Proti tomu pak kteréžkoli takovou pokutu časnou pro Boha z vůle jeho rády snášejí, ty jistě také Bůh daří milostí svou, takže to slovo milosti, jenž odpuštění hříchův a život věčný lidem zvěstuje, zdravě a s prospěchem přijímají a zachovávají, aniž jim smrt věčná, kteréž první rodičové zasloužili a na potomky své dědičně uvalili, nejmén[ě] uškoditi může. Což jistě všem křesťanským ženám za velikou a znamenitou příčinu býti má, pro niž by takovou poslušnost k manželům svým dobromyslně zachovávaly.

/ < N i

/ N i i
269 // < N i
270 // N i
271 /

Čemu se pak tuto učiti má muž, ježto by ho k tomu přidr-
žalo, aby manželku svou věrně a právě miloval? Zdálo by se
snad někomu, jako by žádná křivda nebyla, kdyby muž ženy
své sobě málo vážil, poněvadž mu ji Bůh pro hřích poddal
a poslušností zavázal. Ale muž dobrý (jakž toho i nahoře
dotčeno) mysliti má, že toho Bůh neučinil pro hodnost jeho,
neb jest toho žádným způsobem nezasloužil a zasloužití
nemo|hl, ale žena toho proviněním svým zasloužila, že muž
nad ní pánem učiněn jest. A poněvadž takové panování muže
jest za pokutu ženě pro hřích, má na to muž mysliti, že rovně
jako metla, kterouž dítě trestáno bývá, není lepší než samo
dítě, tak ani on v té příčině nad ženu nic zvláštního nemá.
A tak nenáleží mu ji skrze to potupovati, jako by horší byla
nežli on.

Obzvláště pak má s lítostí považovati sobě nedostatku
ženy v tom, že ďábel, znav ji mdlejší býti než muže, o ni se
předně pokusil, a tak ji k té pokutě přivedl. A po|něvadž
první žena Eva ještě před pádem mdlejší byla nežli Adam, což
se tedy muži divného zdáti aneb proč on to těžce nésti má,
jestliže i nyní také v pokazeném přirození tomto žena mdlejší
a nedostatečnější jest nežli on a ne ve všecko mu dobře tre-
fiti může? An k tomu i sv. Petr napomíná: „Muží, obývejte
s ženami vašimi rozumně a dávejte jim jakožto nádobám
mdlejším i jejich náležitou čest“ etc. To jest zacházejte s man-
želkami vašimi rozumně, mírně a náležitě a nebořujte se na
ně s mocí a s hurtem, ale užívejte v | tom dobrého rozumu.
A jsou-li ony v čem nemoudré a nerozšafné, buďtež vy moud-
řejší a je jakožto nádoby mdlejší v něčem sneste, poněvadž
poklísek více mají, než vy snad míti můžete. Nebo i ony jsou
nádoby Boží tak dobře jako i vy, ačkoli mdlejší jsou nežli vy.

/<N
278.

/<N
279

/<N
28

**ABECEDA POBOŽNÉ MANŽELKY
A ROZŠAFNÉ HOSPODYNĚ,**

to jest

**výklad dvamecítma veršův o ctnostech
dobré a šlechetné ženy pořádkem liter
abecedy hebrejské v poslední kapitole
Příslloví moudrého krále Šalomouna
od Ducha svatého položených,**

**těchto posledních zlých a rozpustilých časův
všechněm, jak ženám, tak mužům, v stavu
manželském pracujícím velmi
užitečný a prospěšný.**

Léta MDLXXXV.

Usta svá otvírá k múdrosti a naučení dobrotivosti vynáší jazykem svým.

Poněvadž ženy od přirození k mnohomluvení jsou náchylné a některé, by jim usta zašil, mlčeti neumějí a nemohou, tuto Šalomoun vyučuje, jaká má býti řeč dobré a rozšafné ženy, že nemá býti utrhavá, nemoudrá, oplzlá a bláznivá, ale rozumná, opatrná, přívětivá a všem příjemná a milá, zvláště pak nejmilejší manželův jejímu, kteréhož ona, kdyby se na čeládku aneb dítky pohnul, hledí pěkně ukrotiti, okřikne-li se kdy na ni, nehledí se tvrdou řečí odplatiti, ale snesouc ho, raději se tomu zasměje, udělá-li se škoda, hledí to časně a místně předjíti, aniž dopustí, aby o tom někdo prvé nežli ona manželův oznamoval. Dobrá tedy a šlechetná, ctná a bohabojná manželka mluví toliko to, což by jí nepohoršovalo před lidmi a z čehož by čeládka její, obzvláště pak dítky, mohly naučení a vzdělání sobě bráti. Promlouvá-li o čem, tehdy vždycky k tomu směřuje, kudy by sobě dobré slovo, lásku a líbost u lidí způsobiti a kterak by každému v potřebě náležitou pomoc učiniti mohla. Dítky její i všecka čeled mohou se jejími slovy a naučením opravit, nemůže-li při čeládce slovy něčto opravit, tedy toho nezhoršuje a nezvětšuje, ale jakž může, nejlépe o těch věcech promlouvá, toliko aby ze všech stran v domě i mezi sousedy pokoj a svornost zachována býti mohla.

Říkávají obyčejně, že se po řeči mysl člověka poznává, a že to vpravdě tak jest, netoliko rozšafné zkušenosti každodenní toho skutečně, anobrž i sám Syn Boží potvrzuje, ale však obzvláště řeč při každé ženě, jakého jest srdce, nepochybná znamená vydává. Nebo čím srdce jest nadchnuto, tím také usta jsou naplněna. A jakož se každý pták po zpěvu a po peři poznává, tak

Ženy od přirození mluví a štebetné.

/«Gib», 98/

Jaké má býti mluvení pobožné ženy.

Povaha dobrá a ctná manželky.

Mluví dítkám a čeládce k naučení.

/«Gii-a», 9/

Vede všelijak k svornosti a pokoji.

Řeč mysl člověka pronáší.

Pták po peři a člověk po řeči poznán býti může.

b., 100/

é býtí mají
křesťanův.

kové oplzlí
ší na muže
ni na ženy.

Jaká jsou
omlouvání
ožné ženy.

a., 101/

nější ženy,
t[ě]jíc býtí
zdvořilé,

dávají se
podezření
pocťivosti.

b., 102/

i mysl člověka skrze řeč a promlouvání se pronásí. Nemůže za-
jisté strom dobrý zlého a strom | shnilý dobrého ovotce vydati.
A protož ne bez příčiny svatý Pavel křesťanů takto napomíná:
„Žádná řeč shnilá a porušená at' nepochází z oust vašich, ale
což by bylo požitčného k vzdělání a k napravení, když toho
jest potřeba, tak aby libá byla k slyšení. A nezarmucujte Ducha
toho svatého Božího, kterýmž pojištění jste, totiž o vašem spa-
sení, až do dne vysvobození.“ A málo nížeji týž apoštol k tomu
vede, aby oplzlá a bláznová mluvení i nenáležitě šprymky
mezi křesťany slychání nebyli, jako ty věci, kteréž na ně ne-
slyší, což tak dobře k ženám jako k mužům, anobrž v mno-
hých příčinách více k ženám nežli k mužům přínaleží. A tak
rozumná a pobožná žena se vsí bedlivostí šetrí, aby nic toho
nemluvila, což by jí ke škodě a jiným ku pohoršení býtí, což
by ji v nějaké podezření u lidí aneb v pomluvu dáti a uvesti
mohlo, než toliko to rozpráví, což jest užitečného, potřebného
a chvalitebného, což na ni náleží a kudy by její živnost a hos-
podářství zlepšeno býtí mohlo. Ale těchto časův mnohé ženy
jsou takové, kdyby mezi muži špinavých a oplzlých šprymů
aneb přípovědek neužívaly, tedy se domnívají, že by za veselé,
zdvořilé, přívětivé a za šprymovné paní držány býtí nemohly,
vymlouvajíce se tím, že slova z žádné pocťivé ženy nepocťivé
neučiní. To jak se s tímto učením Šalomúnovým a apoštol-
ským srovnává, snadně by každá žena taková oplzle zdvořilá
poznala, kdyby se do něho častěji nežli do zrcadla vzhlédala.
V jisté pravdě, kteráž žena nevěstčího kroje, nevěstčího chodu,
nevěstčích slov a šprymů, nevěstčího pohledění požívá, aby
za dobrou a pocťivou držána byla a s nevěstka|mi cechu aneb
společenství nějakého neměla, u rozšafných a šlechetných lidí
s velikou těžkostí to obdrží.

KNÍŽKA O CTNOSTI ANJELSKÉ,

totiž

**o čistotě duše i těla, ctnosti ze všech
nejkrásnější a nejdůstojnější, ve všech
třech stavích, panickém, manželském
i vdovském, velice potřebná, všem
poctivým mládencům, pannám, manželům
a manželkám, vdovcům a vdovám
k spasitedlnému
vynaučení sepsaná
a vydaná**

od

**kněze Havla Phaëtona Žalanského,
slova a svátosti Kristových na Horách Kutnách
u sv. panny Barbory služebníka.**

3. Jest potřebí zkrocovati i usta a jazyk. Žvavost nesluší na panny. Panenská ctnost jest mlčeti, styděti se, málo, a to s rozvážením, mluviti. Řeč jest ukazatel mysli, nebo z hojnosti srdce usta mluví, a které panny k mluvení a k odpovídání kvapné jsou, mysl lehkou pronášejí a někdy, v svých vlastních slovích se zapletajíce, toho se dopouštějí, na čež předtím stěžkem pomyslily. Té vady zběhl se příklad při Evě, jížto k hříchu a k tomu ze všech nejžalostivějšímu pádu nejvíc | pomohlo kvapné a neopatrné s hadem rozmlouvání a k otázkám jeho nerozšafné odpovídání. A těchto let lstivými a podvodnými nečistých frejírů slovy mnohé polapeny bývají, kteréžto na poctivosti své žádné by škody a ouhony nevzaly, kdyby se byly jazyk zkrocovati naučily. Stud a mlčelivost jest klénot a okrasa panenská, žvavost a mnohé mluvení bez hříchu není. Příliš žvavá byla Eva, když s hadem rozmlouvala, o níž sv. Ambrož napsal: „O, by byl tehdáž aneb Adam hluchý, anebo Eva němá.“ Příliš žvavá byla žena Putyfarova, která Jozefa lživě osočila. Příliš žvavá Rachel, když k Jákobovi řekla: „Dej mi dítky, aneb umru.“ Příliš žvavá sestra Mojžíšova Maria, | pro manželku jeho, Madianku, reptající, příliš manželka Jobova, bídou jeho mu oči vytejkající a k zlořečení Bohu nabádající, příliš Anna Tobiášova, Mikol, dcera Saulova, příliš žena Amonova, příliš Jezábel, žena Achabova.

Jináče a daleko chvalitebnější a vážnější se měla Anna Helkanova, Abigail, manželka Nabalova, blahoslavená Panna Maria, kterážto k slovům anjela stud a mlčelivost zachovala, z řeči jeho se zarmoutila, a prvé než odpověděla, slova jeho pilně u sebe vážila. Na to nechť panny pamatují, že jim ne náleží ani se všemi mluviti, ani na všechny řeči a otázky od-

<Cvb>,
XLV/

<Cvia>,
XLVI/

povídati, na to dbáti nemají, byť je haněli, že jsou nevlídné, pravé sedlky, pravé mummy. Lépe jest, než by řekli: „Jsou pravé dvořky.“ Nyní oplzlost bez studu za dvořský kus se drží. Nemají panny se chechtati, smíchy tropiti, ale na Krista, svého ženicha, pamatovati, o němž čteme, že začasť posměchy trpěl, lkal, plakal. Nikdež pak o něm nečteme, aby se kdy smál. Augustýn. Ale těchto let v pohlaví ženském zhusta kraluje takové mravů porušení, že mnohé panny nečekají, až by k nim mládenci promluvili, samy se usmívají a s řečí neb nějakými lehkými připovídkami se utíkají, ježto řeč křesťana má býti poctivá, počestná, užitečná, rozumná, vážná, vši lehkosti, lži a mrzkosti prázdna. Efez. 4.: „Žádná řeč mrzutá nevyházej z oust vašich, | ale ať jest každé promluvení dobré k vzdělání užitečnému.“ To jest nechť řeči vaše nejsou neužitečné, shnilé, zkažené, špinavé, ale takové, z nichž by sobě každý nějaké naučení k potěšení svému vzíti mohl. Jako žaludek krmě shnilé a zkažené sobě oškliví, tak srdce a uši čisté mají v ošklivosti míti řeči nečisté. Jinde řekl Apoštol: „Smilstvo a všeliká nečistota aniž buď jmenována mezi vámi.“

/<Cvib>
XLVII/

/<Cviiia>
XLVIII/